

KÜLALEHT

METSKÜLA ELU

Nr. 1

Detsember 1995

Üht asja on tarvis - usku endasse!

EESTI KÜLA 3000

Arheoloogid on Eesti maastikul avastanud asulakohti, mille vanus on 1000 aastat enne Kristust. Sealsed leiud räägivad juba põllumajanduslikust tootmisest. Uus aastatuhat toob kaasa 3000 a. vana eesti küla ümbersünni. Milliseks peaks küla kujunema?

Läbi aegade on küla olnud eestlastele tähtis. Toimus ju kõik seegi, mis ühistegevuse korras ette võeti, küla piires. Nii oli see ka pärast viimast sõda. Kuid peagi tehti valdadest külanõukogud. Sundkorras loodud väikekolhoosid ühendati. Kujundati välja vene küla tüüpi kolhoosikeskused. Ajaloolisest eesti külast kaotati kool, raamatukogu, rahvamaja. Senine elu- ja tööpaik muutus vaid magalakaks, kui eelisarendatav kolhoosikeskus lausa ümberasumisele ei meelitanud. Osa külasid tunnistati seejärel perspektiivituteks. Nüüd, mil me jälle ise oma asju otsustame, on külade tähtsust taas mõistma hakatud. Jätkuks vaid kohalikul vallavõimul võrdset tähelepanu kõigile oma küladele.

10. septembril 1995 toimus Tallinnas Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudis nõupidamine, kus Eesti Kodu-uurimise Selts eesotsas arheoloog Vello Lõugasega tutvustas sajandiõpu suurprojekti "EESTI KÜLA 3000". Kavas on koostada Eesti külade ajalood, Eesti küla sõnas ja piidis jm. Täpsustamist vajab küla mõiste. Tarvis on koostada külade register, sest praeguseni ei teata täpselt, mitu küla Eestis oli ja on.

Kes nõu ja jõuga tahavad kaasa lüüa, võiksid endast teatada Eesti Kodu-uurimise Seltsi külatoimkonnale (Tallinn EE0001 Estonia pst. 7, tel. 440 475 Eva Maaring) või kohalikele külauurijatele.

Vastemõisa valla lapsed õpivad Kildu põhikoolis. Arvatavasti on igas külas lapsi, kes õpetajate või kodu-uurijate juhendamisel suudaksid kirja panna olulisema oma küla tänapäevast. Seegi on ju varsti ajalugu.

Vaike Birk (Tisler)

HEA LUGEJA

Kui võtad kätte Metsküla elu kajastava lehekese, siis võid ühtaegu viibida nii küla minevikus, olevikus kui ka tulevikus. Mõtle sellele, kas ajal, mil külas pole enam kooli, rahvamaja ega raamatukogu, võiks sellisel lehekesel tulevikku olla. Kuidas võiksime lehe ilmumiseks ja tuleva aasta külapäeva läbiviimiseks vajaminevad kroonid kokku saada? Kas moodustame Metsküla haridusfondi, mida igaüks meist taskukohaselt toetaks? Kui loota sellele, et varsti vallalehtki ilmuma hakkab, võiks külaleht ilmuda 2-4 korda aastas, kindlasti aga tuleva suvise külapäeva eel või järel.

Õppigem minevikust, et elada tulevikus! Kas oled juba mõelnud, kes oleks see mees või naine, kes küla eest seisaks ja tema vajadusi vallale teadvustaks? Kes võiksid olla tema abilised? Küllap kõik, kes nõu ja jõuga aidata soovivad.

Ka Sinu enese abi on tarvis. Aita külal tagasi saada tema raamatufond, mis mööda Viljandimaad laiali jagatud. Toeta raamatukogu taasavamist külas. Mida aeg edasi seda vähem on selleks lootust.

*On igale antud üks maja
talihangede tardunud süles,
kuhu mõttes või minna on vaja
siis, kui küünlaid kuusepuul põleb.*

*Selles tares on täna kõik puhas.
Liig vaikne ja ootel ja hell,
Vorste säriseb kolde all tuhas.
Haldjatunde taob palkseinal kell.*

*Läbi saabuva hämaruse
mõnda salmi veel kordad peast.
Kõige kallimad kingitused
kodu kuuse all ootavad reas.*

*Sinu õnneks on täna seal jälle
pääkapikud ja võlurid koos.
Nemad taovad su hõbesõlge
aina korduvas muinasloos.*

1986

Elle Eha

JÕULUD

... on aastavahetuse pühad. Need algasid toomapäevaga ja lõppesid kolmekuninga (6. jaan.) või nuudipäevaga (7. jaan.). Jõulud on väga vanad pühad, mida peeti ammu enne ristiusu siia toomist.

KAS MÄLETAD? Kui kõrged olid hanged, kui kiire naisperel jõulutoitude vaaritamise, meesperel õllepruulimisega ja sobiva jõulukuuse leidmisega. Kui kõik valmis, sõitis osa peret aisakella helinal kirikusse. Koduhoidjate mureks oli kuusk ehtida, jõululaud katta ja hoolitseda selle eest, et kirikulisi särisevad verivorstid ees ootaksid. Lapsed kordasid jõuluvana ootel salme või laulukesi. Pidulik ja pühalik oli jõululaupäev, ei kostnud joodiku jorutamist.

UUS-AASTA

Vanade eestlaste aasta oli jaotatud 13 kuuks, igaühes 28 päeva. Põhiliselt jaotati aasta kaheks: suveks ja talveks. Eestlaste ajaarvestus on olnud mitmesugune, aasta algas kas miniklipäevast (29. sept.) või jüripäevast (23. apr.).

Paavst Innocentius XII otsusega sätestati aasta algus 1691. aastal 1. jaanuarile ning see tähtpäev hakkas enda ümber koondama vanu ja uusi kombeid. Enamik ennustamisviise on tuntud nii eestlastele kui teistelegi ümberkaudsetele rahvastele, ent nad pole ühtmoodi populaarsed. Näiteks õnnevalamine, vee pealt ennustamine, jäljed tuhal, terad kukele, laulu- raamatust salmi valimine, peeglisse vaatamine jne.

RÕÕMSAID JÕULE JA ÕNNERIKAST UUT AASTAT METSKÜLA RAHVALE!

ELU JA LEIN

"Iga päevaga paremaks saab maailm, iga päevaga kaunimaks saab maailm, kui sa hoiad endas tuld, kodukülalt võetud tuld!"

30. juuli 1995 jääb paljude metskülastele alatiseks meelde. Metsküla kutsus kokku oma laia ilma läinud poegi ja tütreid. Kujutasime ette, kuidas meie vana armas rahvamaja avab külalislahkelt oma ukse ja kutsub meid oma kaitse alla. Aga kõike võib mõelda, tahta ja loota, kuid seda, mis tuleb võib, keegi ei oota... Et me saame kokku oma rahvamaja tuhaaseme juures, seda meist küll keegi ette näha ei osanud.

Metsküla maadel elas visa ja töökas rahvas. Tehti tublisti tööd, aga taheti ka pidu pidada. Polnud sellist ruumi, kuhu kõik peotahitjad oleksid ära mahtunud. Suvel peeti pidusid talude küünides, talvel toimusid maskeraadid, tee- ja vastlaõhtud vana koolimaja väikeses klassitoas ja talude suurtes peretubades. Ja siis otsustasid ärksamad metskülalased: Metskülla peab ehitama oma rahvamaja! Tolleaegne kaupmees Poe Peet arvas, et ehitatagu see üle tee tema maa peale, tai siis hea lähedal pool käia.

Nii see ka sündis ja mu lapsesilmade all hakkasid toimuma suured ja tähtsad asjad. Vundamendikraav sai maa sisse labidate ja Metsküla meeste käterammu abil. Iga talumees leidis oma maalt mõne kivi ja metsast puu, mille raatsis rahvamaja jaoks ära anda. Ja Metsküla meeste hõbused vedasid selle kõik ka kohale. Palju tööd tehti talgute korras. Seinaladusid üles Jaan Hanschmidt ja Oskar Ohakas. Aga vaja oli ka raha. Tehti korjandusi ja loteriisid. Raashaaval, töömehelaste kombel kandsid metskülalased kokku oma rahvamaja. Kuigi maja teine tiib jäi valmis ehitamata, oli suur saal ja avar lava olemas ning esimese peo võis ära pidada. (1939?)

Metsküla rahvas oli väga teotaheline. Kellel oli lauluhaält, see laulis Jaan Metsamärti ning õpetajapaari Anna ja Martin Käär taktikepi all mees-, nais- või segakooris. Kellel oli tantsuajalga, see keerutas rahvatantsu Õilme Joala juhendamisel. Ja Metskülas oli, oi kui palju, häid näitlejaid! Kõiki nimepidi nimetada ei jõuakski: Jaan Rösler, Jaan Soop, August Jürgenson, Arnold Silmu, õed Jutta ja Marianne Soop, Eduard Pääri, Hans Mulgi, Õilme Joala, Aita Mardi, Elfride

Ohi ja veel paljud teised. Kui eeskava läbi, lõi tantsuloo lahti Jaan Metsamärt oma akordionil. Tantsida vihtusid koos noortega meie vanemad ja vanavanemadki. Metsküla peod olid kuulsad. Siia tuldi Vastemõisast Ivaski külast, Puistust, Kõpust ja Viljandistki.

Need olid ilusad ja ununematu ajad. Kahjuks sai see kesta ainult lühikest aega. Tulid kurjad ja heitlikud ajad. 1940. a. tõi rahvamaja tegevusele uue sisu. Siis 1941. a. juuniküüditamine, sõda, mobilisatsioon, üks "vabastaja" asendus teisega. Küla kaotas mitmed tublid inimesed. Tegevus rahvamajas jätkus siiski.

toimus Endel Rösleri ja Leonhard Pruusi algatusel I Metsküla rahvamuusika päev Jaan Metsamärdi 75. sünnipäeva tähistamiseks. Kõos Mati Lepiku Vastemõisa isetegevuslastega esinesid nimekad kollektiivid, isegi Venda Tammani trio. Kuna rahvamaja katus oli katki, ilm aga vihmane, siis lõpetas katusest läbi sadav vihm ilusa peo ära. Pärast seda organiseeris väsimatu Leonhard Pruus rahvamajale uue katuse ja II rahvamuusika päev (juba ilma J. Metsamärdita) toimus soojas ja kuivas rahvamajas.

Siis jäi vana rahvamaja endisi kauneid aegu taga leinama. Käidi veel ainult ki-

1944. a. veebruaris saatsime rahvamajast lahkumissimmanilt sõtta kõik noored mehed. Sel sõjasuvel korraldasid naised ühe peo ilma meesteta peaaegu. Ainsateks meesabilisteks olid Jaan Metsamärt ja koolijuhataja August Käppa. Peo sissetulek ja korjandusest saadud raha annetati Eesti Rahva Ühisabile Sakslaste ajal käis kirikuõpetaja rahvamajas ka jutlust pidamas.

Tegevust jätkus ka rahvamaja esisele platsile. Seal tehti tuletõrjepritsi ja rivihaigutusi. Kuna tuletõrjajate juht Oskar Kuusik viidi Siberisse, asus tööd jätkama August Vainula. Meestele tegi rivitrilli Hans Mulgi, naistele Aita Mardi. Neil aegadel õpiti ära paljude tegelastega näidend "Ma vaatan paadist kiikruga" ja käidi sellega ringreisidelgi teistes rahvamajades.

1949. a. küüditamine ja sundkolhoseerimine muutis Metsküla elus nii mõndagi. Noored hakkasid külast lahkuma ja lõpuks saabus aeg, kus armastusega ehitatud rahvamaja enam kellelegi vaja polnud. 1974. a. oktoobris

nos. Ja nüüdseks on saatus teinud temast tuhahunniku. Me leiname oma rahvamaja.

Kallid metskülalased! Elutee on meid viinud laiali igasse ilmakaarde. Meie nooruse Metsküla aga on ja jääb! Kuigi paljusid elujõulisi talusid pole enam olemas, võime siiski õnnelikud olla, et Metskülast pole saanud paari-kolme perega küla, nagu neid tänasel Eestimaal liigagi palju on. Austus ja lugupidamine nende Metsküla inimestele, kes leidsid endas jõudu rasket kolhoositööd peaaegu ilma palgata teha, ja oma kodud alles hoidsid!

Metskülla on tulnud ka palju uusi inimesi. Tänu nendelegi, et Metsküla elab. Tahaks väga loota, et kunagi saab küla samasuguseks või veel paremaks, kui ta me noorusajal oli. Kuid need muutused toimuvad juba ilma meleta. Meil, vanadel, jääb vaid nukralt ohata: "Oi aegu amuseid, oi aegu kauneid neid, saaks koraks tagasi veel need!"

Laine Raudsepp (Rössler)
Kuressaarest

Tänutundes meenutame...

20. sajandi esimesed 40 aastat olid Metsküla elus tõusuaastad. Asutati segakoor, hiljem mees- ja naiskoorid, koolis oli lastekoor. Seltsielu edendasid Metsküla Rahvaraamatukogu Selts, hiljem selle baasil loodud Metsküla Haridusselts, Metsküla Vabatahtlik Tuletõrje Ühing, Maanoorte Ring, Metsküla Põlumeeste kogu.

20 järgnevat aastat (a. 1945–65) elati külas n.ö. vanast rasvast. Veel elas inimesi, kes oma elu korraldamise kõrval

küla vaimuse säilitamisele mõelda soovisid. Edasi läks elu külas vaimse hääbumise poole. Ei kooli, raamatukogu ega viimaks ka rahvamaja enam.

"Kel silm kodumaa mineviku nähtuste kohta teritatud, see suudab oleviku oludet õigesti aru saada ja ka parema tulevikuhoone ehitusest osa võtta." (M. Kampmaa "Eesti ajalugu").

MEENUTAGEM TÄNUTUNDES neid, kes küla vaimuse edendamisele nii või teisiti kaasa aidanud:

koolijuhid, õpetajad – Märt Evert, Hans Sarap, Alma Riis, Martin Käär, Anna Käär,

Hilda Audru, August Käppa, Eha Lõugas, Artur Luuberg;

metskülalased – Voldemar Martinson (Mardi), August Jürgenson (sen.) Tõnis Jürisson (Jüri), Jaan Metsamärt, Jaan Hanschmidt, Endel Rössler, Jaan Takk, August Metsamärt, Leida Metsamärt, Jaan Soop, Jaan Rösler, Peeter Rössler, Aita Mardi, August Mäemee, Johannes Tamm August Vainola, Õilme Joala, Oskar Kuusik, Johannes Haigmaa, Oskar Aasav, Tiit Sander, Johannes Kivistik, Eilen Bäärs jt.

Kui ma valetasin...

Süüged ajad Eestimaale olid kolhooside loomise aastad. Neist aastatest on mälu jäänud mõru piit. Inimesed olid sunnitud tegema seda, mis sageli mõistusevastane oli. Meenutan üht seika minuga, mis pidi olema 1951. a. aprillis. Olin siis pandud Suure-Jaani rajooni parteikomitee poolt "Ühise Kodu" esimeheks.

Kolhooside juhtimine käis rajoonist parteikomitee ja täitevkomitee põllumajandusosakonna kaudu plaanide ja telefonogramm-käskude näol. Endal ei olnud palju mõelda.

Olid aprillikuu viimased päevad, tuli telefonogramm külvata 1. maiks nii ja nii palju lina. Paar päeva enne tähtaega küsis parteikomitee sekretär August Tiivel, kuidas külv edeneb. Mina vastan – varavõitu, tahame maad paremini ette valmistada. Ei, seltsimees Pruus, sinu

süda peaks valutama, et õigeaks ajaks külv maha saab. Lepime kokku, et ühehommene õhtuks on esimesed 5 ha maas – oli temapoolne tingimus. Lubasin teha mis annab. Ülejäärmisel päeval helises telefon kaks korda, külv kohta päris isiklikult sekretär. Maa oli aga külviks veel ette valmistamata ja õieti ei kiirustanudki, sest jahedas aprillis ei sobinud lina külvata. Võtsin südame rinud ja ütlesin, et õhtuks saab tehtud, külv käib. Mõttlesin: küll paari nädala pärast külvame ära.

Samal õhtul päevaveerul olime kolmekesi mina, brigadir Jaan Järvekülg ja raamatupidaja Raimond Ärlane kolhoosi kontoris, rääkisime kokku homse päeva tegemisi. Kontor oli siis Kadri majas (praegu Ado Jürgeni kodu). Akki näen aknast – teelt keerab õue parteikomitee kohvipruun "Pobeda". Sisse astub sekretär ise.

"Noh, seltsimees Pruus, kas saite külv maha?" – alustas tema.

"Jah, pinguasime ja tund aega tagasi lõpetasime". Endal hirm, et äkki tahab vaatama minna.

"Kas lähme vaatame, ega kaugel pole?" Määratud pöid oli aga paarisaja meetri kaugusel, tee ääres praeguse bussipeatuse vastas.

"Lähme!" – tõusis toolilt Jaan Järvekülg ja jäi äraootavalt ukse juures seisma. Ma ei tea tänini, kuidas ta nii äkki kavandas oma käigu, me ei jõudnud milleski kokku rääkida.

"Noh hea küll, usun sind, seltsimees Pruus. Millega homme jätkate, palju saate anda külv esimeseks maiks?"

Veerand tundi vestlesime veel, läks päris hämaraks ja pruun "Pobeda" veeres Suure-Jaani poole mööda tühjast linapõllust. Tore mees oli Suure-Jaani sekretär August Tiivel. Kähju, et tal tuli nii tänamatut tööd teha.

L.P.

PÜHAD JA TÄHTPÄEVAD

- 1. I – UUSAASTA
- 24. II – ISESEISVUSPÄEV
- 20. III – KEVADE algus kl. 10.04
- 5. IV – SUUR REEDE
- 7. IV – ÜLESTÖUSMISPÜHA
- 1. V – KEVADPÜHA
- 12. V – EMADEPÄEV
- 26. V – NELIPÜHAD e. SUVISTED
- 21. VI – SUVE algus kl. 5.21
- 23. VI – VÕIDUPÜHA
- 24. VI – JAANIPÄEV
- 22. IX – SÜGISE algus kl. 20.58
- 2. XI – HINGEDEPÄEV
- 10. XI – ISADEPÄEV
- 21. XII – TALVE algus kl. 16.03
- 25., 26. XII – JÕULUPÜHAD

NALJA

Väike Juku tuleb poodi ja ütleb: "Palun teenindage mind väljaspool järjekorda, isa ootab."

"Mida sa siis osta tahad, väikemees?"

"Palun üks rull tualettpaberit."

✱

Poiss koputab korterinaabri uksele: "Tädi, ema palus, et te laenaksite talle paar taldrikut. Ta tahab isale veel midagi öelda."

✱

"Mitte ühtegi viga!" imestab õpetaja Juku kodutööd uurides. "Seekord on keegi vist su isa aidanud?"

✱

"Kas sa tead, Juku, miks me oma keelt emakeeleks nimetame?"

"Sellepärast, et ema ei anna isale võimalust seda pruukida."

✱

"Juku, määra lauseliikmed lauses ISA LÄKS KOOSOLEKULE."

"ISA on alus, LÄKS on öeldis."

"Aga KOOSOLEKULE?"

"Ema ütleb, et see on ettekäänä."

1996

JAANUAR

1	2	3	4	5°	6	7
8	9	10	11	12	13°	14
15	16	17	18	19	20°	21
22	23	24	25	26	27°	28
29	30	31				

VEEBRUAR

5	6	7	8	9	10	11
12°	13	14	15	16	17	18
19°	20	21	22	23	24	25
26°	27	28	29			

MÄRTS

4	5°	6	7	8	9	10
11	12°	13	14	15	16	17
18	19°	20	21	22	23	24
25	26°	27	28	29	30	31

APRILL

1	2	3	4°	5	6	7
8	9	10	11°	12	13	14
15	16	17	18°	19	20	21
22	23	24	25°	26	27	28
29	30					

MAI

6	7	8	9	10°	11	12
13	14	15	16	17°	18	19
20	21	22	23	24°	25	26
27	28	29	30	31°		

JUUNI

3	4	5	6	7	8°	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

JUULI

1°	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

AUGUST

5	6°	7	8	9	10	11
12	13	14°	15	16	17	18
19	20	21	22°	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

SEPTEMBER

2	3	4°	5	6	7	8
9	10	11	12	13°	14	15
16	17	18	19	20°	21	22
23	24	25	26	27°	28	29
30						

OKTOOBER

7	8	9	10	11°	12	13
14	15	16	17	18°	19	20
21	22	23	24	25°	26	27
28	29	30	31			

NOVEMBER

4	5	6	7	8°	9	10
11	12	13	14	15°	16	17
18	19	20	21	22°	23	24
25	26	27	28	29°	30	

DETSEMBER

2	3°	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13°	14	15
16	17	18	19	20°	21	22
23	24	25	26	27°	28	29
30	31					

Aitäh aitajaile, tuhat tänu tegijaile, külapäeva kordamineku eest!

TOIMETASID: V. Birk-Tisler, L. Pruus
TRÜKITUD: TRÜKIEKSPERT VIJANDI, '95 T 1151